

Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu

South-Eastern Finland
University of Applied Sciences

PLEASE NOTE! THIS IS A PARALLEL PUBLISHED VERSION / SELF-ARCHIVED VERSION OF THE ORIGINAL ARTICLE

This is an electronic reprint of the original article.

This version may differ from the original in pagination and typographic detail.

Author(s): Hännikäinen-Uutela, Anna-Liisa; Kantonen, Heikki; Snellman-Aittola, Marja;
Vartiainen, Marika

Title: Näe minut, kuuntele minua! Nuoren kohtaaminen ei-toivotun käyttäytymisen
ehkäisyssä

Version: Publisher's PDF

Please cite the original version:

Hännikäinen-Uutela, A.; Kantonen, H.; Snellman-Aittola, M.; Vartiainen, M. (2021). Näe
minut, kuuntele minua! Nuoren kohtaaminen ei-toivotun käyttäytymisen ehkäisyssä.
Nuorisotyö, 1, 6 – 8.

HUOM! TÄMÄ ON RINNAKKAISTALLENNE

Rinnakkaistallennettu versio voi erota alkuperäisestä julkaistusta sivunumeroiltaan ja
ilmeeltään.

Tekijä(t): Hännikäinen-Uutela, Anna-Liisa; Kantonen, Heikki; Snellman-Aittola, Marja;
Vartiainen, Marika

Otsikko: Näe minut, kuuntele minua! Nuoren kohtaaminen ei-toivotun käyttäytymisen
ehkäisyssä

Versio: Kustantajan PDF

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Hännikäinen-Uutela, A.; Kantonen, H.; Snellman-Aittola, M.; Vartiainen, M. (2021). Näe
minut, kuuntele minua! Nuoren kohtaaminen ei-toivotun käyttäytymisen ehkäisyssä.
Nuorisotyö, 1, 6 – 8.

Näe minut, kuuntele minua!

**Nuoren kohtaaminen ei-toivotun
käyttäytymisen ehkäisyssä**

KUVAT

LUKE PORTER / UNSPLASH

EMILIA IKÄHEIMO

ANDREW MEASHAM / UNSPLASH

Opetus- ja kulttuuriministeriö julkisti 26.1. toimenpideohjelman kiusaamisen, väkivallan sekä häirinnän ehkäisemiseksi kouluissa ja oppilaitoksissa. Toimenpideohjelman taustalla ovat hallitusohjelman kirjaukset syrjimättömyydestä, lapsen ja nuoren oikeudesta koskemattomuuteen sekä nollatoleranssista koulukiusaamiselle. Ohjelma vastaa viimeaikaisten tapahtumien synnyttämään tarpeeseen puuttua nuorten väkivaltaan ja levottomaan käyttäytymiseen. Ilmiöiden taustalla on nähtävissä lasten ja nuorten kaltoin kohtelua ja irrallisuutta sekä mihinkään kuulumattomuuden tunteita. Ilmiöiden torjumisen keinoja mietittäessä on keskiössä kysymys: miten tapauksilta jatkossa vältyttäisiin. Ratkaisuja mietittäessä ongelmana on usein tiedonkulun takkuilu: tieto nuoren tilanteesta ei siirry viranomaisen välillä. Myös yleisissä asenteissa on tarkistamisen varaa. Ongelmien ratkaisuksi todetaan usein, että kylä lastensuojelun sosiaalityöntekijät hoitavat asiat kuntoon. Yleensä lastensuojelun kuuluu kuitenkin olla viimeinen keino, korjaava toimenpide. Nuoren kohtaamisessa tulisi keskiössä olla ennaltaehkäisy.

Aikuiset vahvistavat nuoren hyvinvointia kuuntelemalla ja läsnäololla

Nuoren hyvinvoinnin vahvistamisessa keskeisessä roolissa ovat vanhemmat, nuoren kanssa työskentelevät aikuiset sekä vertaisryhmät. Ryhmien kohtaamisosaaminen sekä mielenterveys- ja hyvinvointitaitojen vahvistaminen sekä varhainen tuki ovat toimivia tapoja kuulla ja nähdä nuori oman elämänsä nivelkohdissa ennen kuin haasteita ilmenee. Nuoren kohtaaminen tulisi huomioida myös koulun rakenteissa luomalla kohtaamisen paikkoja kouluarkeen. Väkivaltaan ja kiusaamiseen sekä huonoon kohteluun tulee aikuisten puuttua mahdol-

lisimman varhain. Yhteiset käytännöt, ammattilaisten yhteistyö, riittävän varhainen tuki, nuoren näkeminen ja kuuleminen sekä vanhempien tukeminen ovat toimivia tapoja tukea nuorta – ja ikävien ilmiöiden ennaltaehkäisyä.

Ongelmien kasautuminen on monisyinen prosessi, johon ovat yhteydessä nuoren persoonallisuuden lisäksi monet nuoren yhteisöt sekä kotiolot. Ongelmallinen käyttäytyminen alkaa usean haasteen yhteisvaikutuksesta. Lastensuojelu tulee nuoren elämään usein vasta, kun tilanne on kriisiytynyt. Lastensuojelun resurss-

ja on lisätty, mutta resursseja pitäisi lisätä varhaisen puuttumisen toimintaan ja ennaltaehkäisyyn. Oikea-aikainen panostus vähentää lastensuojelun toimenpiteiden tarvetta. Sosiaalityöntekijä voi olla osa tukiverkostoa koulujen ja oppilaitosten arjessa jo ennen tilanteiden kärjistymistä.

Nuoren elämäntilanteen ja ajattelun tunteminen on osa ongelman ehkäisyä. Tuen tarpeen tunnistaminen, varhainen tuki ja puuttuminen havaittuihin ongelmiin voivat auttaa nuorta ja perhettä ratkaisevasti ja ehkäistä ongelmien kumuloi-

tumista. Ammattilaisten yhteistyö nuoren ja hänen perheensä kanssa on tärkeää. Nuorta kohtaavien aikuisten yhteistoimintaa lisäämällä voidaan parantaa kokonaiskäsitystä nuoren tilanteesta. Nuori ja perhe eivät saa jäädä pulmiensa kanssa yksin. Nuoren hyvinvoinnille on välttämätöntä, että ympärillä on aikuisia, jotka ovat kiinnostuneita hänestä. Jokainen aikuinen voi vahvistaa nuoren hyvinvointia ja mielenterveyttä arkeisissa tilanteissa ja vuorovaikutuksessa. Tämä tarkoittaa mm. kohtaamista, aitoa kuuntelemista ja läsnäoloa.

Nuori tarvitsee merkityksellisyyden sekä ryhmään ja yhteisöön kuulumisen tunnetta. Kohtaaminen ja läsnäolo ovat edellytyksiä osallisuuden kokemukselle. Ryhmäyttämisen, koulun me-hengen luomisen ja arvostavan kohtaamisen kautta nuori voi kokea olevansa osa kouluyhteisöä. Tämä vähentää ei-toivottua käyttäytymistä, kiusaamista ja yksinäisyyttä sekä edistää turvallisen kouluyhteisön rakentumista.

Mielenterveystaidot vahvistavat yksilön ja ryhmän hyvinvointia. Mielenterveystaitoja tulee opetella ja harjoitella jo varhaiskasvatuksessa. Taidot tarkoittavat mm. tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistamista, vahvuuksien tunnistamista, tietoisien läsnäolon ja rakentavien selviytymistaitojen opettelua sekä arjen taitojen vahvistamista. Opettelua pitää jatkaa perusopetuksen jälkeen vielä toisella asteellakin. Mielenterveystaidot vahvistavat yksilön lisäksi myös ikätovereiden muodostamia vertaisryhmiä. Kun vertaisryhmiä vahvistetaan mm. empaattisuuden ja tunnesäätelyn taidoissa, voidaan luoda myönteistä ilmapiiriä sekä auttaa toimimaan ristiriitatilanteissa. Tunnesäätelyn taidot vähentävät aggressiivista, impulsiivista ja väkivaltaista käyttäytymistä. Ne lisäävät myönteisiä tunteita sekä auttavat sietämään haastavia tunteita kuten häpeää ja vihaa.

” **Jokainen aikuinen voi vahvistaa nuoren hyvinvointia ja mielenterveyttä arkisissa tilanteissa ja vuorovaikutuksessa. Tämä tarkoittaa mm. kohtaamista, aitoa kuuntelemista ja läsnäoloa.**

Vanhemmuuden tukeminen on merkityksellistä nuoren kasvussa ja kehityksessä. Nuoret elävät hyvin erilaisissa kasvuympäristöissä. Perheiden tilanteet ovat erilaisia ja heijastuvat nuoren hyvinvointiin. Perheiden ja vanhempien tuki ja oikea-aikainen apu ovat tukea myös nuorelle. Aiempiin sukupolviin verrattuna vanhemmat joutuvat tekemään kasvatustyötä nykyään yksin ilman ympäröivän yhteisön tukea. Moni kaipaakin tukea vanhemmuuteensa. Vanhempien läsnäolon vahvistaminen ja nuoren kohtaaminen sekä kiireetön aika ovat merkityksellisiä.

Monialaiset yhteistyöverkostot luovat käytännöt nuorten ilmiöihin reagointiin

Nuorella on mahdollisuus saada apua ja tukea ammattilaisilta. Jokainen aikuinen voi näyttää esimerkkiä siitä, miten toimia yhteisöissä ja suhtautua muihin. Merkitystä on myös sillä, millaista kuvaa aikuiset luovat yhteiskunnasta. Monialaiset kasvattajayhteisöt voivat tukea nuoren yhteiskuntakelpoiseksi kasvamista elämän eri osa-alueilla edistämällä yhteisötaitoja ja uskoa järjestelmän toimivuuteen. Nuorisotyö kouluissa ja oppilaitoksissa toimii kiinteänä osana kasvattajayhteisöä ja tuo osaavia aikuisia nuoren arkeen. Opetushenkilöstöllä on vastuu oppiainesisältöjen opettamisesta, mut-

ta kouluihin tarvitaan myös aikuisia, jotka kohtaavat nuoren muilla osa-alueilla. Nuorisotyöntekijät ovat ammattilaisia nuoren kohtaamisessa ja vertaisryhmän rakentamisessa. He tukevat hyvinvointia yhteistyössä opetus- ja kouluterveyshenkilöstön kanssa. Nuorisotyön on oltava läsnä mahdollisimman monella nuoren elämän osa-alueella. Tällöin kokonaiskuva nuoren tilanteesta selkiytyy. Nuorisotyöntekijä voi olla turvallinen ja luotettava aikuinen koulupäivän aikana. Nuorisotyön mukaan tulo koulun arkeen edellyttää suunnittelua ja aikuisten sitoutumista toimintaan. Suunniteltu ja sitoutunut yhteistyö mahdollistaa koulujen ja oppilaitosten toimintakulttuurin muutoksen ja vahvistaa kasvattajayhteisöä ilman taloudellista lisäresurssia.

Monialaisen yhteistyön rakenteita on olemassa, kuten mm. oppilas- ja opiskelijahuolto. Toimivaa on myös kuntien lakisääteinen monialaisen yhteistyön verkosto, jonka tehtävänä on mm. koota tietoa nuorten kasvu- ja elinoloista sekä arvioida nuorten tilannetta paikallisen päätöksenteon tueksi. Yhteistyöverkosto auttaa luomaan käytännöt, joilla alueellinen nuorten ilmiöihin reagointi tapahtuu ja tiedonvaihto on sujuvaa. Nuorisotyöllä on merkittävä rooli myös kuntien monialaisissa ehkäisevän päihdetyön verkostoissa.

Nuoren elämänlaatua voidaan parantaa ja koulukiusaamista sekä -väkivaltaa vä-

hentää antamalla olemassa oleville rakenteille ja toimijoille riittävät toimintaedellytykset. Verkostojen ja työryhmien tekemä työ on tuotava osaksi koulujen ja oppilaitosten arkea. Monialaisten kasvattajayhteisöjen ymmärrystä nuoren kohtaamisesta pitää lisätä mm. luomalla mahdollisuuksia toimintatapoihin ja rakenteisiin. Näin saadaan parannettua nuoren kanssa toimivien ammattilaisten käsitystä nuorten elinoloista, lisättyä nuorta kohtaavien aikuisten määrää koulun arjessa ja vaihdettua tietoa nuoren asioista. Nuoren kohtaaminen, tukeminen ja auttaminen tapahtuvat nuoren yhteisöissä, joista yksi merkittävimmistä on koulu tai oppilaitos. Koulujen monialaiseen kasvattajayhteisöön on hyvä kuulua monipuolinen ammattilaisten kasvattajayhteisö – se takaa ennaltaehkäisevän tuen jokaiselle nuorelle. ■

Osaamiskeskus Nuoska – Nuorisotyö kouluissa ja oppilaitoksissa: nuoskainfo.fi

Anna-Liisa Hännikäinen-Uutela

KT, projektipäällikkö

Heikki Kantonen

tiki-asiantuntija

Marja Snellman-Aittola

lasten ja nuorten mielenterveyden

edistämisen asiantuntija

Marika Vartiainen

ehkäisevän päihdetyön asiantuntija